OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen

31.3.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (HE 29/2020 vp.)

1. Esityksen tavoite

Voimassa olevan vankeuslain nojalla on annettu oikeusministeriön asetus vankeusrangaistusten täytäntöönpanon siirtämisestä. Tämän asetuksen nojalla on rajoitettu sakon muuntorangaistukseen tuomittujen ja enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen tuomittujen ottamista vankilaan. Vaikutus päivittäiseen vankilukuun on arviolta noin 100-200 vankia.

Koronavirusepidemiaan varautumisarvioiden täsmennyttyä Rikosseuraamuslaitos on pitänyt välttämättömänä, että päivittäistä vankilukua alennettaisiin noin 300-400 vangilla. Tämä olisi mahdollista toteuttaa esitetyillä lainmuutoksilla, joilla laajennettaisiin täytäntöönpanon aloittamisen rajoituksia.

Esityksellä pyritään turvaamaan vankiloiden toimintakyky koronavirusepidemian aikana. Tämä edellyttää vankimäärän vähentämistä. Pienempi vankimäärä mahdollistaisi vankiloiden perustoimintojen ylläpitämisen ja sairastumisista aiheutuvien karanteenijärjestelyjen toteuttamisen myös silloin, kun vankeja ja henkilökuntaa sairastuu koronavirukseen.

2. Esityksen sisältö

Ehdotetun lain nojalla vankilaan ei otettaisi sakon muuntorangaistukseen tuomittuja eikä vapaudesta vankilaan ilmoittautuvia vankeja 31.7.2020 saakka. Erona aiempaan asetukseen laki koskisi kaikkia vapaudesta vankilaan tulevia tuomittuja ja rajoitusten kestoa pidennettäisiin heinäkuun loppuun. Täytäntöönpanoa ei olisi myöskään aloitettava viimeistään kahdeksan kuukauden kuluttua tuomion täytäntöönpanokelpoisuudesta.

Tuomittuja ei etsintäkuulutettaisi tänä aikana täytäntöönpanon aloittamiseksi. Tämä koskisi erityisesti sakon muuntorangaistukseen tuomittuja, joista valtaosa tulee vankilaan etsintäkuulutuksen nojalla.

Rajoitukset eivät koskisi:
- tuomioistuimen pakkokeinolain nojalla vangitsemia ja tällaisten tutkintavankien ottamista vankilaan
- tuomioita, joille on jo ehditty määrätä ilmoittautumisaika
- tuomioita, jotka tulevat täytäntöön pantaviksi vankilassa jo oleville tutkintavangeille ja rangaistusta suorittaville
- tuomioita, jotka tulevat täytäntöön pantaviksi tutkinta-arestiin määrätylle
- tuomioita, joiden täytäntöönpano raukeaisi siirron aikana
- etsintäkuulutuksia, jotka koskevat tuomioistuimen poissaolevana vangitsemia taikka karkaamisen tai luvattoman poistumisen vuoksi etsintäkuulutettuja

Erikseen säädettäisiin siitä, ettei rangaistusaika kuluisi siirron vuoksi.

Koska kyse on tuomituista, jotka muutenkin odottavat rangaistuksen alkamista vapaudessa, lainmuutos ei vaarantaisi yhteiskunnan turvallisuutta.

3. Esityksen suhde perustuslakiin

Esitys merkitsisi viivästystä rangaistusten täytäntöönpanon aloittamiseen. Koronavirusepidemian vuoksi uusien tuomioiden täytäntöönpanon siirtämistä voidaan pitää hyväksyttävänä vankilassa olevien vankien oikeuksien ja vankiloiden toiminnan turvaamiseksi. Rajoitusten ulkopuolelle on rajattu sellaiset tilanteet, joissa täytäntöönpanon siirtäminen olisi erityisen ongelmallista.

Esitys olisi myös ajallisesti rajattu heinäkuun loppuun saakka.

Esitys vastaa mm. YK:n kidutuksenvastaisen komitean suositusta vähentää vankilukua koronavirusepidemian aikana.

3. Voimaantulo

Lain on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian, koska vankiluku alenee sitä mukaa, kun vankeja vapautuu ja uusien vankien ottamista vankilaan rajoitetaan. Ehdotuksen vankilukuvaikutus toteutuu siten vasta viiveellä.

Lain tarkoituksena on turvata vankiloiden toimintakyky koronavirusepidemian pahimman vaiheen ajan. Sairastumiset voivat vaikuttaa vankiloiden toimintakykyyn myös epidemian huipun jälkeen, joten siksi laki olisi voimassa heinäkuun loppuun saakka. Tämän hetkisen arvion mukaan ehdotetulla rajoitusten kestolla voidaan riittävästi turvata vankiloiden toimintakyky.